ČTYŘI TEORIE PŘESTUPŮ ŽÁKŮ

Jan Vyhnálek

Klíčová slova: případová studie, meziškolní mobilita, ekologicko-vývojový model, sociální kapitál, začlenění, rodič

Hlavním cílem příspěvku je posouzení vhodnosti čtyř vybraných teoretických modelů pro exploraci a explanaci případů meziškolní mobility žáků. Dílčími cíli pak jsou: analýza vybraných modelů pro vytvoření logických vzorců vhodných ke srovnání s výsledky případových studií transferů žáků; analýza případů s použitím vybraných teorií; srovnání teorií na základě jejich přínosu pro případové studie.

Meziškolní mobilita je složitý proces vázaný obvykle na extrémní situace edukace, a tím umožňující její lepší poznání. Přehledová studie nejvýznamnějších článků o meziškolní mobilitě publikovaných v letech 1991-2015 (Vyhnálek, 2016) sice ukázala celkově slabé uplatnění teorie v empirickém výzkumu, zároveň ale pomohla identifikovat hlavní teoretické směry ve výzkumu této oblasti: vývojově ekologické teorie (Bronfenbrenner; Cairns & Magnusson; Elder), teorie sociálního kapitálu (Coleman, Bourdieau, Putnam), teorie školního začlenění a odpoutávání (Finn). Induktivní analýza dat případové studie potom vedla k identifikaci teorie systému rodičovské péče (caregiving behavioral system, Solomon a George) jako další vhodné teorie pro výzkum meziškolní mobility. Tyto čtyři teorie budou použity ve výzkumu jako soupeřící (rival) teoretické modely.

Výzkum je postaven na dvou hlavních postupech: (1) analýze čtyř teoretických modelů a generování prediktivních konfigurací, které by mohly být následně srovnány se strukturou dat tří případových studií, a (2) vícepřípadové studii, v jejíž analytické fázi budou uplatněny výsledky zmíněné analýzy teoretických modelů. Plán výzkumu, výběr vzorků a sběr dat se řídí obecnými principy kvalitativního výzkumu (Yin, 2014). Pro příspěvek jsou použity 3 případy. Vzorkování je převážně teoretické, převažuje snaha o výběr odlišných situací.

Spíše nežli jako soupeřící se jednotlivé teorie ukazují jako doplňující se v širším modelu vývoje a sociálního začlenění dítěte. Srovnávání vzorců MM a teoretických modelů vedlo nejen k lepšímu popisu, exploraci i interpretaci jevu, ale samotný jev se ukázal jako vhodný pro posouzení a obohacování teorií. Přínos porovnání výsledků vícepřípadové studie a teoretických modelů je tedy obousměrný.

Bibliografie

Bronfenbrenner, U. , & Morris, P. A. (1998). The Ecology of Developmental Processes. In W. Damon & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of Child Psychology. (5th ed.)* (s. 993-1028). NY: John Wiley &Sons.

Coleman, J.S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95 -120.

Dika, S. L., & Singh, K. (2002). Applications of social capital in educational literature: a critical synthesis. *Review of Educational Research.* 72, 31-60.

Finn, J. D., (1989). "Withdrawing from school". *Reveiw of Educational Research*, 59, 117-142.

Rumberger, R. W., Larson, K.A. (1998). Student mobility and the increased risk of high school dropout. *American Journal of Education*, 107 (1), 1-35.

Solomon, J., George, C. (1996) Defining the caregiving system: toward a theory of caregiving*. Infant Mental Health Journal*. 17(3) 183-197.

Vyhnálek, J. (2016). Meziškolní mobilita: přehledová studie výzkumných témat. *Orbis Scholae*, 10 (1), 63-96.

Yin, R. (2014*). Case study research: design and methods. (5th Ed.).* Thousand Oaks: Sage Publications.